

Η Έξοδος του Μεσολογγίου και το πέρασμα από τη Δωρίδα

Η Πορεία των Εξοδιτών: ένα περιεκτικό χρονικό από τον Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο (επιλογές)*

«...Την 10η Απριλίου 1826 η έξοδος έγινε με βάση σχεδιασμό που προηγήθηκε, όπως αποτυπώνεται στα απομνημονεύματα αγωνιστών που ήταν παρόντες και έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο, στα απομνημονεύματα άλλων αγωνιστών και από τους ιστορικούς.

Για την έξοδο καθορίστηκαν οι ομάδες (κολώνες) των ένοπλων, η ομάδα των γυναικόπαιδων και όσων άλλων μπορούσαν να ακολουθήσουν στις σκληρές αυτές συνθήκες, η κατεύθυνση, καθώς και το σημείο συνάντησης, ώστε να δράσουν όλοι, όσο πιο συντονισμένα μπορούσαν στο βαθμό που αυτό θα ήταν εφικτό, λόγω των εξαιρετικά δυσμενών συνθηκών.

Τα ένοπλα τμήματα¹ μαζί με τα γυναικόπαιδα, μετά από σκληρή μάχη σώμα με σώμα στα πεδινά, προωθήθηκαν **προς τα ορεινά**, ελπίζοντας ότι εκεί θα τελείωναν οι μάχες. Έπεσαν όμως σε ενέδρες και υπέστησαν μεγάλες απώλειες.

Όσοι επέζησαν, κατευθύνθηκαν στη **Δερβέκιστα**², όπου έκαναν απολογισμό των μαχητών και των γυναικόπαιδων που χάθηκαν στις μάχες.

Εκεί ειδοποιήθηκαν ότι έπρεπε να συναντήσουν τον Καραϊσκάκη που ήταν ασθενής στον **Πλάτανο**. Οι οπλαρχηγοί τον ενημέρωσαν για την όλη κατάσταση και αυτός πρότεινε να μείνουν στο στρατόπεδό του. Κάποιοι έμειναν, ενώ οι υπόλοιποι, με τους ελάχιστους διασωθέντες αμάχους, συνέχισαν την πορεία τους **προς τη Δωρίδα**, με στόχο να ενωθούν οι μαχητές Δωριείς¹ με τους δικούς και οι υπόλοιποι να συνεχίσουν προς Σάλωνα, Θεσπιές, Περαχώρα, με τελικό προορισμό το Ναύπλιο.

Όσοι γνωρίζουν τη μορφολογία του εδάφους που ακολούθησε η πορεία των μαχητών του Μεσολογγίου ή μπορούν να τη φανταστούν από τους χάρτες του διαδικτύου, μπορούν να κατανοήσουν την τεράστια προσπάθεια που κατέβαλαν για να διασχίσουν τα δύσβατα περάσματα των Κραββάρων και της ορεινής Δωρίδας.

Πρέπει να συνυπολογίσουμε, ότι οι μαχητές, τα γυναικόπαιδα και όσοι άλλοι άμαχοι απέμειναν, ήταν αδύναμοι από την έλλειψη τροφής, αφού την στερούνταν ήδη από το Μεσολόγγι. Ότι έδωσαν σκληρές μάχες κατά την έξοδο, έπεσαν σε ενέδρες, ανέβηκαν πολεμώντας ξιφήρεις τα βουνά μέχρι να σταματήσουν να μάχονται. Ότι στην πορεία έχαναν παιδιά, γυναίκες, φίλους και συντρόφους αγωνιστές.

Κάποιες ομάδες βρήκαν καταφύγιο στο **Μοναστήρι Παναγίας της Βαρνάκοβας** που λειτουργούσε και ως στρατόπεδο. Ο Καραϊσκάκης έστειλε αποσπάσματα σε επίκαιρες θέσεις, για να επιβραδύνουν την προέλαση του Κιουταχή. Στο Μοναστήρι της Βαρνάκοβας έστειλε για ενίσχυση του πολεμικού βαρνακοβίτικου σώματος, τον Κώστα Καλύβα και Ιωάννη Φραγκίστα με 150 άνδρες. Οι οπλαρχηγοί Τριαντάφυλλος Αποκορίτης, Σκαλτσοδήμος και τμήματα του Σιαφάκα ενεργούσαν σε επίκαιρες θέσεις εκτός της Μονής. Οι Τούρκοι πολιορκήσαν το Μοναστήρι και μετά την έξοδο των υπερασπιστών, το ανατίναξαν από οργή για τις μεγάλες τους απώλειες.

Το κύριο σώμα των οπλαρχηγών με ελάχιστα γυναικόπαιδα, σε άθλια κατάσταση, αποδεκατισμένο από τις κακουχίες και την πείνα έφτασε στους **Πενταγιούς**.

Ο Κασομούλης⁴ γράφει:

«Ξεκινήσαντες από τὰ Λουμπουτινά³, ἐφθάσαμε εἰς Πενταγιούς Λιδορικοῦ. Μόλον ὅπου καί τοῦτοι, τὰ πράγματά των τὰ εἶχαν σηκωμένα, ἦλθαν ὅμως ὅλοι οἱ οἰκοδεσπότες μέ ταις φαμελλιαῖς των, μας ἤφεραν ἀπό ὅ,τι εἶχεν ὁ καθείς, ψωμί, φαγί, κρασί και ὄλην τήν νύκταν συλλυποῦντο τήν κατάστασίν μας καί τὰ δεινά μας.

Ὁ (Δ.) Σκαλτσᾶς ἐρισκόμενος εἰς τό χωρίον... (Γρανίτσα), ἐπάνω ἀπό τοῦ Σκορδά τό Χάνι, εἶχε σφαχτά μαζωμένα ἀπό συνεισφοράν, καί ἀνθρώπους διωρισμένους νά μάς χορηγοῦν, ὅταν ζητήσωμεν· μάς ἔστειλεν (καί) 4 ἄρνιά (ψημένα), τυρί καί ψωμί.

Μή δυνάμενοι νά ἀνέβωμεν νά τόν ἰδοῦμεν, τόν ἐπέμψαμεν τάς εὐχαριστήσεις μας ἐγγράφως.

Το ἑσπέρας, ἐκοιμήθημεν εἰς τό Λιδορίκι· ἐκεῖνο ἦτον ὅλως διόλου κενόν πρό χρόνων. Ἡύραμεν ἕνα βακάλικον, καί αὐτοῦ ἠπιαμεν καί κρασί.

Διαβάντες ἀπό τό χωρίον Καρούταις, ἐφθάσαμεν εἰς τόν Ἐλατον, διάσελλον, ὅπου κατηφορήσαντες ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Σάλωνα⁵».

Σημειώσεις

¹ Οἱ Δωριεῖς, (δλδ οἱ αγωνιστές ἀπό τη Δωρίδα) ὅπως εἶναι γνωστό, ἐνίσχυσαν τήν ἀμυνα τοῦ Μεσολογγίου με ἐνοπλα τμήματα και πλήρωσαν βαρῦ φόρο αἵματος, υπερασπιζόμενοι τήν ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας)

² σημερινή Ανάληψη

³ σημερινή Άνω Χώρα

⁴ Κασομούλης Νικόλαος, Ενθυμήματα Στρατιωτικά τῆς Επαναστάσεως των Ελλήνων 1821-1833, Αθήνα, 1940. Το 1826 βρίσκεται μεταξύ των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι, μαζί με τους αδερφούς του, Δημήτριο και Γεώργιο. Συνέταξε τήν ἀπόφαση τῆς ἐξόδου καθ' υπαγόρευση τοῦ Ἐπισκόπου Ρωγών Ἰωσήφ, και ἐπιφορτίστηκε με τήν ἀποστολή να συντονίσει τις ἐνέργειες ὅλων των τμημάτων, ὥστε να ἐπιτύχει ἡ Ἐξοδος. Κατά τήν ἐξοδο τραυματίστηκε θανάσιμα ο ἀδερφός του, Δημήτριος.

⁵ σημερινή Άμφισσα

**Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀντωνόπουλος εἶναι Οικονομολόγος, Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐνωσης Δωριέων Ἐπιστημόνων και του Ομίλου Προετοιμασίας Στελεχών Αυτοδιοικήσης, π. Ἀντιδήμαρχος Δήμου Δωρίδος.*

Πηγή: <https://www.zofokida.gr/roi/238418>, ὅπου αναφέρεται βιβλιογραφία και ἡ δημοσίευση τοῦ ἀρθρου στην ἐφημερίδα «ΤΟ ΕΥΠΑΛΙΟ»